

Palgablogi: Eesti kaupluste lahtioleku aegasid piirama ei kiirusta

Autor: Imbi Ernits-Kaljuste

Novembris 2015 algatas Ülemiste keskuse juht **Guido Pärnits** poodide lahtioleku aegade kohta avaliku arutelu ja näis, et valmidus neid lühendada on ühiskonnas olemas. „Ametiühing plaanib kaupmeeste liidule uuesti ette panna lühendada kaupluste lahtioleku aegu,” rääkis toona [teenindus- ja kaubandustöötajate ametiühingu](#) esimees **Elle Pütsepp**. Kuid pärast seda, kui Soome andis kaupluste seni piiratud lahtioleku ajad vabaks, jäi Eesti ametiühing äraootavale seisukohale.

„Nii see on, et me ei ole ettepanekut teinud,” kinnitas Pütsepp. „Kuid see ei tähenda kindlasti seda, et teema on lauvalt maas ja ametiühing sellega edasi ei tegele. Tuleb vaadata, mis edasi saab ja kuidas kaubandusketid hakkavad Soomes edaspidi käituma.”

[Kaupmeeste liidu](#) tegevjuhi **Riin Savi** sõnul pärast teema esilekerkimist sügisel arenguid ei toimunud. „Teema on tänaseks vaibunud, samas pidevalt päevakorral. Viimaste aastate trend näitab, et kogu Euroopa liigub kaupluste lahtioleku aegade pikendamise teed ja seniste piirangute leevendamise suunas. Nii Soome kui ka kogu Euroopa viimase aja suundumused pigem kinnitavad Eesti senise kliendikeskse lähenemise ja kaupluste paindlike lahtioleku aegade otstarbekust.”

Samas näitab **Palgauuringu Agentuuri** värske uuring, et Eesti inimesed üldse sooviksid töötamisele pühendada keskmiselt vähem aega kui seni. Oma praegusest tööaja korraldusest ja töötatud tundidest sõltumata eelistaksid töötajad töötada keskmiselt 36 tundi nädalas (normtööaeg on 40). Rohkem kui pooled vahetustega töötavatest müüjatest tahaksid töötada tavapärase tööajaga (E–R, 8 h päevas), paljudele (53%) sobib aga ka vahetustega töö. Võrreldes tavapärase tööajaga töötavate töötajatega tegid vahetustega töötavad müüjad keskmiselt vähem töötunde (oktoober 2015). Oma tööaja korraldusega on rahul pea pooled müüjatest (48%), veerand (21%) töötajatest on aga tööaja korraldusega rahulolematud ja eelistaksid töötada tavapärasel tööajal.

2011. aastal ei toetanud kaupmehed kaubandustöötajate ametiühingu ettepanekut sulgeda poed õhtul kell 20 ja pühapäeviti kell 18 ning muuta 1. jaanuar puhkepäevaks. Kaupmeeste liidu nõuniku **Marika Merilai** sõnul pooldab osa liidu liikmeid samuti lühemat lahtioleku aega, samas vajaks laiemat arutelu, kas kliendid sellise piiranguga lepivad ning kas see tuleks kehtestada riiklikult või piisaks ettevõtete ja ametiühingute kokkuleppest.

„Kaupluste lahtioleku ajad sõltuvad ikka turu vajadusest ja sellest, millises piirkonnas kauplus asub. Väga hilisel tunnil lahti olevaid kauplusi on ju suhteliselt vähe, nii et lühem lahtioleku aeg ei oleks eriti suur probleem,” ütles

Merilai. „See on kokkulepete ja arutelu küsimus – ühest vastust siin ei ole.”

Toidu- ja esmatarbekaupluste pikad lahtioleku ajad on kaubandustöötajate jaoks probleem, kuna hilise graafikuga on raske ühitada töö- ja pereelu. „Kauplustöötaja tööaeg ei lõpe siis, kui keskus külastajatele ukсед sulle, sest siis tuleb teha veel mitmeid igapäevaseid toiminguid. 90% müüjatest on naised. Paljud lapsed on hilise töögraafiku tõttu kodus omapäi ja tihtipeale juba magavad, kui ema koju jõuab,” töi Pütsepp välja igapäevaelu probleemid.

Merilai omalt poolt kiitis kaubandustöötajate suurt tublidust. „Kuid pean lisama, et müüjad-klienditeenindajad töötavad graafiku alusel. Sageli võib see olla selline, et kaks päeva tööl ja kaks vaba – mitte kõik ei saa endale seda lubada,” viitas ta töökorralduse plussidele. „Kaupluste lahtioleku ajad on eri riikides väga erinevad, kuid viimastel aastatel on need üldiselt siiski pikenenud, mitte lühenenud. Aga see ei tähenda, et teemat ei peaks arutama ega sobivat lahendust otsima.”

Eelmisest ametiühingute ettepanekust saadik on kaubanduse olukord palju muutunud. Ühelt poolt valitseb suhteliselt väikesel jaeturul tihe konkurents, samas on turg mitme suure keti vahel killustunud ja keegi neist ei ole saanud juhtpositsiooni. Lähiaastatel on oodata seniste trendide jätkumist ja konkurentsi tihenemist. Selle tõttu puudub kaubanduskettidel valmidus omal algatusel õhtuti ukсед konkurentidest varem sulgeda.

Teiselt poolt valitseb tööjõuturul suur kaubandustöötajate puudus. „See tähendab, et olemasolevatel müüjatel on selle tõttu suurem töökoormus, sest nad peavad ära tegema ka puuduolevate töötajate töö,” märkis Pütsepp.

2011. aasta rahvaloendusel oli poemüüja amet kõige levinum, seda pidas oma erialaks 22 513 eestimaalast. Kaubandus andis 2014. aastal tööd 81 000 inimesele 14 000 ettevõttes. 2015. aasta II kvartalis töötas kaubanduses 86 000, sh jaekaubanduses 48 000, ehk üle 2500 töötaja enam kui aasta tagasi. Merilai sõnul on jaekaubandus nii üks suuremaid tööandjaid ja tööpuuduse leevendajaid kui ka karjääriredelil erinevaid võimalusi pakkuv sektor.

Pütsepp näeb aga probleemi selles, et tööjõupuuduse tõttu ei suuda tööandja tagada töötajatele seadusega ette nähtud lõuna- ja puhkepause. „Müüjad teevad oma tervise arvelt ka pikki 12-tunniseid vahetusi või asendavad haigeid kolleege,” nentis ta. „Oluline on hoida töötaja tervist, mitte näha tema taga vaid müüginumbrit. Kuigi paindlik tööaeg aitab töötajate vähesust leevendada – tiptundidel suunatakse kassadesse rohkem müüjaid ja õhtuti jäetakse tööle vaid mõned kassad –, ei mõju see hästi teeninduse kvaliteedile.”

Selliseid andmeid, kui palju kliente kaubanduskeskustes hommikuti pärast kella 8 või õhtuti enne kella 23 käib, ametiühingul pole. „Olen kaubanduskeskusi külastanud vahetult pärast kaupluste avamist ja enne sulgemist – müügisaalid on sel ajal inimitühjad,“ märkis Pütsepp. „Suured toidupoed on tavaliselt lahti selle ajani, kuni tohib müüa alkoholi.“ Samas möönis ta, et klientidele annavad pikad lahtiolekuajad mugavust ja eeliseid juurde.

Kaubandussektor on pidevas muutumises. Kiiresti kasvab posti- ja e-müük, kus mahud suurenesid aastaga 23%. E-kaubandus levib tarbijate seas üha rohkem ja usalduse kasvades trend jätkub. On rahulolevaid kliente, kes eelistavad rasked poekotid toidukraamiga koju tellida.

Suurtesse kauplustesse tekkinud iseteeninduskassadesse suhtub Pütsepp pigem positiivselt, kuna see leevendab tööjõuprobleemi ja vähendab müüjate koormust. „Ostjad on inimestena väga erinevad. Mõned tahavad suhelda, teised eelistavad kiirust ja võimalust ise omaette tegutseda. Kui ettevõtjatel tekib tänu tehnilistele võimalustele vabu vahendeid juurde, siis nad võiksid selle arvelt töötajate palka tõsta. Müüjad teenivad praegu keskmiselt 500–550 eurot kuus, aga on ka neid, kes saavad miinimumpalka. Ametiühingu jaoks on oluline, et töötasu võimaldaks töötajatel ära elada, mitte ei hoiaks palgavaesuse lõksus.“

Kuigi iseteeninduskassad leevendavad tööjõupuudust ja vähendavad töökoormust, on need töötajatele mõnevõrra ka konkurendiks. „Väike oht on olemas, et mõned ametikohad võivad uuenduste tõttu kaduda. Olen ise teadlikult seisnud kassasabas, et inimestel jääks nende töökoht alles. Laias plaanis ma töötajatele ohtu ei näe, sest kaubanduses valitseb tööjõupuudus ja vabu töökohti leidub piisavalt,“ avaldas Pütsepp.

Kaupluste lahtiolekuajade lühendamise osas oli ta sügisel väga lootusrikas. Toidu- ja esmatarbekaupluste lahtiolekuajad sõltuvad eelkõige asukohast. Kõige

kauem, kella 23-ni on lahti suured hüpemarketid ja üksikutes piirkondades ka suured supermarketid, osa hüper- ja supermarketitest on lahti kella 22-ni ja mõned kuni kella 21-ni.

Kui ettepaneku tegijatel oleks kaupmeeste liidu kaudu õnnestunud veenda võtmekette – Coop-i (end ETK), Maxima Eestit, Tallinna Kaubamaja, Prisma Peremarketit, Rimi Eesti Foodi ja OG Elektrat, tulnuks meil kõigil hommikune röstsai ja kohvikoor õhtul aegsasti ära osta ja pühapäeviti veelgi varem.

Ülemiste kaubanduskeskuse juhi Guido Pärnitsa arvates võiks poed õhtuti varem kinni panna. Kui konkurendid selles ise kokku leppida ei suuda, tuleks piirangud paika panna seadusega, nagu kirjutas [Eesti Päevaleht](#), või kaupmeeste liidu ja kaubandustöötajate sektoriülese kollektiivlepinguga.

